

Retouradres: Postbus 93122, 2509 AC Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid
De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid
T.a.v. mevrouw Mr. A. Broekers-Knol
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Geachte mevrouw Broekers-Knol,

In uw brief van 26 juni 2020 nodigt u mij uit advies te geven op het conceptwetsvoorstel Wijziging van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring. In deze brief lees ik mijn advies, dat zich hoofdzakelijk richt op het regime in vreemdelingenbewaring.

De Nationale ombudsman en vreemdelingenbewaring

Zoals u bekend heeft de Nationale ombudsman zich de afgelopen jaren regelmatig uitgelaten over het regime in vreemdelingenbewaring. In 2012 verscheen het rapport 'Vreemdelingenbewaring: stafregime of maatregel om uit te zetten', op 12 februari 2019 gaf ik desgevraagd mijn visie op vreemdelingenbewaring in de Eerste Kamer en in februari van dit jaar publiceerden wij het rapport 'Grenzen aan vreemdelingenbewaring'.

De boodschap van de Nationale ombudsman is in al die jaren niet veranderd. De kern van die boodschap is dat vreemdelingenbewaring slechts mag worden ingezet als ultimum remedium. Bewoners in vreemdelingenbewaring moeten worden opgevangen in een omgeving met zo min mogelijk beperkingen. Het gaat immers niet om de tenuitvoerlegging van een straf maar om een bestuursrechtelijke maatregel die slechts is bedoeld om vreemdelingen beschikbaar te houden voor uitzetting. Het regime dient daarom hoogstens een enkel strafrechtelijk element te bevatten.

De Nationale ombudsman was en is van mening dat de huidige uitvoering van vreemdelingenbewaring geen recht doet aan bovenstaand uitgangspunt. Blijkbaar komt dit uitgangspunt in gevaar doordat er nog immer geen passende en structurele maatregelen genomen zijn voor de mensen die ernstige overlast veroorzaken. Daar moet door de regering dringend een oplossing voor gevonden worden. Tijdens het onderzoek dat heeft geleid tot ons laatste rapport, is gesproken met alle betrokken partijen in het detentiecentrum Rotterdam, waaronder ingesloten vreemdelingen en toezichthouders, directie en geestelijk verzorgers. Daarbij was ook aandacht voor de aanwezigheid van een groep vreemdelingen die overlast veroorzaakt en voor wie een regime met minder vrijheidsbeperkingen niet passend lijkt te zijn. Duidelijk is dat deze bewoners grote invloed hebben op de veiligheid van de andere bewoners en van het personeel van het detentiecentrum.

In het rapport 'Grenzen aan vreemdelingenbewaring' worden mogelijkheden benoemd die – anders dan het treffen van meer repressieve maatregelen – ruimte bieden om verder invulling te geven aan vreemdelingenbewaring op een manier die recht doet aan het bestuursrechtelijke karakter. Wij bevelen aan om:

- de mogelijkheid te bieden voor verblijf in een eenpersoonscel;
- terughoudend te zijn met het plaatsen van vreemdelingen in afzondering;
- afzondering niet langer toe te passen als strafmiddel als een vreemdeling een meerpersoonscel weigert;
- standaard te zorgen voor medisch toezicht bij alle gevallen waarin een vreemdeling

Pagina 1

Datum

17 augustus 2020

Onderwerp

Reactie op concept-wetsvoorstel
Wijziging van Wet terugkeer en
vreemdelingen bewaring.

Ons nummer

1504303

Bijlage(n)

Contactpersoon

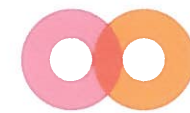
Jos van de Wiel

Nationale ombudsman

Bezuidenhoutseweg 151
2594 AG Den Haag

Postbus 93122
2509 AC Den Haag

T 070 356 35 63
post@nationaleombudsman.nl
www.nationaleombudsman.nl

in afzondering zit en
- te zorgen voor zinvolle dagbesteding voor vreemdelingen.

Dit zijn aanpassingen in het regime die ertoe bijdragen dat spanningen en incidenten beperkt kunnen worden en niet hoeven te leiden tot harde maatregelen zoals een lockdown. Dit is in het belang van de vreemdelingen en ook in het belang van het personeel werkzaam in het detentiecentrum. Uit het onderzoek blijkt dat het verblijf op grote afdelingen in combinatie met een onzekere toekomst en in veel gevallen een problematisch verleden, ingrediënten zijn voor spanning en incidenten. De aanpassingen die in het rapport worden voorgesteld zorgen onder meer voor meer privacy en rust voor ingesloten.

Pagina 2

Ons nummer
1504303

Het concept wetsvoorstel wijziging van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring

Gezien het bovenstaande zal het niet verbazen dat ik een lockdown van vier weken buitenproportioneel vind en niet passend bij het karakter van vreemdelingenbewaring. Een lockdown is een bijzonder ingrijpend middel waarbij *alle* vreemdelingen, en niet enkel de overlastgevende vreemdelingen, in geval van een ernstig incident gedurende een langere periode 23 uur per dag worden ingesloten, in de meeste gevallen in een meerpersoonscel. Dit verontrust mij, nu het plaatsen in afzondering gezondheidsschade kan meebrengen.

Daarbij komt dat het bieden van de mogelijkheid voor een lockdown van weken zoals opgenomen in het wetsvoorstel niet nodig is. In het oorspronkelijke wetsvoorstel zijn al mogelijkheden om raddraaiers over te brengen naar de beheersafdeling of om in geval van het plegen van staffbare feiten een strafrechtelijk traject in te zetten. Mocht er in heel uitzonderlijke gevallen een noodsituatie ontstaan dan is een lockdown slechts een optie voor een zeer korte periode van een paar dagen zoals ook de Raad van State adviseert. Gelet op de impact van een lockdown mag de duur ervan niet afhankelijk worden gesteld van de tijd die nodig is om de dagbesteding weer op te starten.

Hierbij vraag ik ook uw aandacht voor het in veel gevallen ontbreken van effectief toegang tot het klachtrecht. Er bestaat weliswaar de mogelijkheid tot het indienen van een klacht bij de Commissie van Toezicht over een beslissing van de directeur, zoals een lockdown, maar dit klachtrecht is vaak weinig effectief. De behandeling van een klacht neemt doorgaans zoveel tijd in beslag dat tegen de tijd dat de klacht wordt behandeld de maatregel inmiddels voorbij is, dan wel dat betrokkene inmiddels het detentiecentrum heeft verlaten.

Handhaving huidige artikel 56 Vreemdelingenwet 2000

Graag geef ik ook een korte reactie op uw voorstel om in de nieuwe Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring het huidige artikel 56 Vw 2000 te handhaven om zo zeker te stellen dat ook in de toekomst vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen worden opgelegd aan overlastgevende asielzoekers die nog in de asielprocedure zitten. Het is uiteraard belangrijk dat bewoners en personeel op opvanglocaties in een veilige omgeving kunnen wonen en werken en dat ingegrepen kan worden indien bewoners ernstige overlast veroorzaken. Omdat overplaatsing naar een locatie met verscherpt toezicht en vrijheidsbeperkende maatregelen van zeer ingrijpende aard zijn, vraag ik uw aandacht voor de positie van diegenen die het betreft. Het is van belang dat de betreffende asielzoeker adequaat wordt geïnformeerd over mogelijkheden om rechtsmiddelen aan te wenden en hierover een klacht in te dienen.

Tot slot

Net als u onderschrijf ik het belang om geen afbreuk te doen aan het uitgangspunt van het wetsvoorstel Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring: de invoering van een regime met minimale beperkingen. Tegelijkertijd onderschrijf ik de noodzaak om overlastgevers effectief aan te pakken. Ik zie evenwel andere oplossingen dan die in het conceptwetsvoorstel zijn opgenomen.

Pagina 3

Ons nummer
1504303

Concluderend

Begin dit jaar heb ik na een uitgebreid onderzoek naar de uitvoering van vreemdelingenbewaring een aantal aanbevelingen gedaan om het leefklimaat in vreemdelingenbewaring, voor vreemdelingen en personeel, sterk te verbeteren. Uw reactie op mijn aanbevelingen heb ik, ondanks uw toezegging in ons gesprek op 24 juni jl., nog altijd niet mogen ontvangen. Hierbij herhaal ik dan ook met klem mijn oproep deze aanbevelingen op te volgen zodat de invoering van meer repressieve maatregelen, zoals de in het conceptwetsvoorstel Wijziging van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring voorgestelde langdurige lockdown, onnodig is. Het is tijd voor een andere aanpak waarover ik - zoals u bekend - graag nader in gesprek zal gaan.

Met vriendelijke groet,

de Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen